

2. Διακόσμηση: μια αρχιτεκτονική με... ημερομηνία λήξης;¹

του Νίκου Χ. Σαμαρά Αρχιτέκτονα Μηχανικού ΕΜΠ, MSc, PhD.

Βαδίζοντας στο κέντρο της πόλης μας διαπιστώνουμε με έκπληξη πόσο γρήγορα πια μεταβάλλονται τα ισόγεια των κτιρίων. Εκεί που χθες θυμόσουν ένα κατάστημα από σκαλιστό σοβά, μαύρο σίδηρο και μπεζ χρώμα, σήμερα χαζεύεις ένα άλλο από ανοξείδωτο ατσάλι, χρωματιστό γυαλί και έντονα βιομηχανικά χρώματα, πολλές φορές, χωρίς αυτό να υπαγορεύεται από αλλαγή της χρήσης ή της διεύθυνσης του καταστήματος, αλλά από την ανάγκη για “επικαιροποίηση” της διακόσμησής του για “εμπορικούς” λόγους.

Δεν χωράει αμφιβολία πως από καθαρά “συντεχνιακή” άποψη αυτό είναι θετικό. Όλο και πιο πολλοί διακοσμητές και αρχιτέκτονες εσωτερικού χώρου δραστηριοποιούνται πια σχεδόν αποκλειστικά στην διακόσμηση καταστημάτων. Όμως αυτή η χαρακτηριστική “ρευστότητα” ενός παραγόμενου αρχιτεκτονικού αποτελέσματος με “ημερομηνία λήξης” και οι προφανείς επιπτώσεις της στην μορφή της πόλης προβληματίζει.

Ανέκαθεν, η τέχνη επιζητούσε τη διάρκεια - σε κάποιες περιόδους της ιστορίας στόχευε στην αιωνιότητα. Οι προϊστορικοί “ζωγράφοι” των σπηλαίων της Αλταμίρας και του Λασκώ αποτύπωσαν την τέχνη τους στο στέρεο υπόβαθρο των βράχων των Πυρηναίων.

Η κλασική αρχιτεκτονική του Πεντελικού μαρμάρου αλλά και η παραδοσιακή αρχιτεκτονική της πέτρας και του ξύλου, σώζονται ως μαρτυρίες μιας εποχής, μιας κοινωνίας και μιας φιλοσοφίας ζωής, χάρις στα στέρεα φυσικά υλικά και τον δόκιμο τρόπο δομής τους.

¹ Δημοσιεύτηκε στο περιοδικό “In & Out” της εφημερίδας “Ελευθερία”, τ.192, 25/09/2009.



Ακρόπολη των Αθηνών.



Πινακάτες Πηλίου.

Αλλά και η μοντέρνα αρχιτεκτονική των πρώτων δεκαετιών του 20ου αιώνα, η αρχιτεκτονική του λειτουργικού ορθολογισμού και της κατασκευαστικής καθαρότητας, επιζητεί την διάρκεια - ο Le Corbusier την θεωρεί βασική διάσταση της αρχιτεκτονικής του αύριο, στο βιβλίο του “Urbanisme”- αλλά και την πετυχαίνει, χάρις στη στέρεα κατασκευαστική της δομή.



Villa Savoye του Le Corbusier, εξωτερική και εσωτερική άποψη.

Πώς φτάσαμε σήμερα η διακόσμηση, ως μια “αρχιτεκτονική του εφήμερου” να μην ενδιαφέρεται να διαρκέσει αλλά να έρχεται απλώς να υπηρετήσει κάποια ανάγκη πρόσκαιρη; Και ποιες είναι οι επιπτώσεις στη μορφή και τη ζωή της πόλης, από μια τέτοια επιλογή;



Εστιατόριο Mc Donalds στο Ορλάντο.



Κεντρική πλατεία Λάρισας του Τάκη Τλούπα.

Η απώλεια της μνήμης της πόλης, μέσα από την καταστροφή παλιών - αλλά και την αδυναμία δημιουργίας νέων - χαρακτηριστικών τοποσήμων , λόγω της έντονης ρευστότητας και κινητικότητας, καθώς και η χρήση υλικών που η συμπεριφορά τους στο χρόνο προδίδει την ευτέλειά τους (μη φυσιολογική γήρανση) είναι δύο ήδη ορατές επιπτώσεις.

Ο κίνδυνος να μετατραπεί η πόλη μας από “σκηνή” σε “σκηνικό”, από χώρος ουσιαστικής δράσης και επικοινωνίας σε ένα διαρκές χάπενινγκ κι’ εμείς από πρωταγωνιστές της να καταλήξουμε θεατές και καταναλωτές της είναι, επίσης, για κάποιους ορατός.

Άλλωστε στον φαύλο κύκλο αιτίας και αιτιατού, στον οποίο το ένα επηρεάζεται - αν δεν καθορίζεται - από το άλλο και αντιστρόφως, οι κοινωνικο - οικονομικοί παράγοντες επηρεάζουν την μορφή της πόλης κι’ εκείνη με τη σειρά της τους επαναδιαμορφώνει σε μια διαρκή διαλεκτική σχέση κατά την οποία το αίτιο τείνει να γίνει αιτιατό και το αιτιατό αίτιο.

Η πόλη δεν είναι ένα πεδίο πειραματισμών για “μαθητευόμενους μάγους”. Οποιαδήποτε παρέμβαση πρέπει να γίνεται από ανθρώπους με παιδεία, με γνώση της τοπικής ιστορίας και της ιστορίας της αρχιτεκτονικής, αλλά κυρίως με συναίσθηση ευθύνης και βεβαίως ύστερα από βαθειά μελέτη μιας αλυσίδας παραγόντων και χαρακτηριστικών της από τα οποία η εμφάνιση δεν είναι το πιο σημαντικό, αλλά απλώς το μόνο ορατό.